EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2024.4.23.
COM(2024) 176 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

A tisztességtelen piaci gyakorlatok tilalmának érvényesítése a mezőgazdasági termelők és gazdasági szereplők mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncon belüli helyzetének megerősítése érdekében – Aktuális helyzet

{SWD(2024) 106 final}

Tartalom

1. Bevezetés 2

1.1. Előzmények 2

1.2. A jelentés célja és hatálya 2

2. Az átültetés általános áttekintése 3

3. Az elemzés kiemelt pontjai 3

3.1. Alkalmazási kör és a vállalkozások mérete (1. cikk) 3

3.1.1. Az ellátási lánc szereplői és az ellátási kapcsolatok 3

3.2. A tisztességtelen piaci gyakorlatok tilalma (3. cikk) 4

3.3. Végrehajtási mechanizmusok (4–8. cikk) 5

3.3.1. A jogalkalmazó hatóságok kijelölése (4. cikk) 5

3.3.2. Panaszok és bizalmas kezelés (5. cikk) 5

3.3.3. A kijelölt jogalkalmazó hatóságok hatásköre (6. cikk) 6

3.3.4. Végrehajtási intézkedések és szankciók (6. cikk) 6

3.3.5. Közigazgatási, bírósági végrehajtás és alternatív vitarendezés 7

3.3.6. A jogalkalmazó hatóságok közötti együttműködés (8. cikk) 7

3.3.7. A jogalkalmazó hatóságok éves tevékenységi jelentésének közzététele (10. cikk) 8

3.4. Szigorúbb nemzeti szabályok (9. cikk) 9

3.5. Középpontban a határokon átnyúló végrehajtás 9

4. Az irányelv értékelése (12. cikk) 10

5. Következtetések 10

1. BEVEZETÉS

1.1. Előzmények

Az Európai Parlament és a Tanács 2019. április 17-én elfogadta a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vállalkozások közötti kapcsolatokban előforduló tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló (EU) 2019/633 irányelvet (a továbbiakban: az irányelv)[1].

Az irányelv mind a 27 tagállamra nézve kötelező érvényű. A mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vevők és a beszállítók közötti kapcsolatokban tiltott, tisztességtelen piaci gyakorlatok listájának meghatározása révén minimális szintű harmonizációt ír elő. Meghatározza az e tilalmak érvényesítésére vonatkozó minimumszabályokat és a jogalkalmazó hatóságok közötti koordináció szabályait is. A tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy olyan nemzeti szabályokat fogadjanak el vagy tartsanak fenn, amelyek túlmutatnak az irányelvben felsorolt tisztességtelen piaci gyakorlatokon, feltéve, hogy ezek a nemzeti szabályok összeegyeztethetők a belső piac működésére vonatkozó szabályokkal.

A Bizottság elismeri a tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló irányelv jelentőségét, amely kulcsfontosságú szakpolitikai eszköz az elsődleges mezőgazdasági termelők élelmiszer-ellátási láncon belüli helyzetének megerősítéséhez. Ez a jelentés a társjogalkotónak címzett, 2024. március 15-i vitaanyagban[2] felsorolt azonnali intézkedések egyike, amelynek célja, hogy választ adjon a mezőgazdasági ágazat jelenlegi kihívásaira és a mezőgazdasági termelők által felvetett aggályokra. Közép- és hosszú távon a Bizottság csomag formájában egyéb intézkedéseket is javasol, ideértve a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncon belüli költségek, árrések és piaci gyakorlatok megfigyelőközpontjának létrehozását az átláthatóság növelése érdekében, az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet[3] célzott módosításait, a tisztességtelen piaci gyakorlatok határokon átnyúló érvényesítésére vonatkozó új szabályokat, valamint az irányelv 2025-re elvégzendő értékelését.

1.2. A jelentés célja és hatálya

A Bizottság 2021. október 27-én az irányelv 12. cikkének megfelelően jelentést nyújtott be az irányelv átültetésének és végrehajtásának állapotáról, amely arra a 15 tagállamra terjedt ki, amely 2021. július 31-ig bejelentette az irányelv nemzeti jogba való, teljes körű átültetését, valamint a részleges átültetést bejelentő Franciaországra[4].

Ez a jelentés most már az irányelv mind a 27 tagállamban történő végrehajtásának állapotára vonatkozóan tartalmaz információkat, és áttekintést nyújt a tagállamok átültetési döntéseiről.

---

[1] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/633 irányelve (2019. április 17.) a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vállalkozások közötti kapcsolatokban előforduló tisztességtelen piaci gyakorlatokról (HL L 111., 2019.4.25., 59. o.).

[2] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1493

[3] Az Európai Parlament és a Tanács 1308/2013/EU rendelete (2013. december 17.) a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról (HL L 347., 2013.12.20., 671. o.), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32013R1308

[4] A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vállalkozások közötti kapcsolatokban előforduló tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló, 2019. április 17-i (EU) 2019/633 európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetésének és végrehajtásának állapotáról.

Kizárólag a tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló irányelvet átültető nemzeti jogszabályokban foglalt rendelkezésekről tesz említést.

Figyelembe véve, hogy még folyamatban van a megfelelőségi ellenőrzés – amely annak vizsgálatából áll, hogy a nemzeti végrehajtási intézkedések összeegyeztethetők-e az irányelv rendelkezéseivel[5] –, ez a jelentés nem ad végleges értékelést az átültető intézkedésekről. Emellett számos nemzeti jogszabályt módosítottak, és ez a jelentés a 2024. március 1-jéig hivatalosan bejelentett átültető jogszabályok módosításaira terjed ki.

Meg kell jegyezni továbbá, hogy a Bizottság nem értékeli a megfelelőségi ellenőrzés keretében azokat a nemzeti rendelkezéseket, amelyek a tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló irányelvben meghatározottaknál szigorúbb szabályokat tartanak fenn vagy vezetnek be. Ezek a rendelkezések információkérés vagy további vizsgálat tárgyát képezhetik.

Ezt a jelentést bizottsági szolgálati munkadokumentum kíséri, amely további részleteket tartalmaz, különös tekintettel a tagállamok átültetési döntéseire.

2. AZ ÁTÜLTETÉS ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉSE

Az irányelv 13. cikke szerint az irányelvet a tagállamoknak 2021. május 1-jéig kellett átültetniük a nemzeti jogba. 2022 decemberéig valamennyi tagállam értesítette a Bizottságot a teljes körű átültetésről[6].

3. AZ ELEMZÉS KIEMELT PONTJAI

3.1. Alkalmazási kör és a vállalkozások mérete (1. cikk)

Hat tagállam az átültető intézkedések alkalmazása mellett döntött, függetlenül a beszállítók vagy vevők vállalkozásának méretétől[7]. Az összes többi tagállam bizonyos mértékig a vállalkozások éves árbevételének mértékét említi a védelemben részesítendő gazdasági szereplők tárgyalási pozíciójának helyettesítő mutatójaként, korlátozva az elfogadott jogszabályok vagy azok részeinek alkalmazási körét, az irányelvben előírtak szerint.

3.1.1. Az ellátási lánc szereplői és az ellátási kapcsolatok

Ami a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek beszállítói és vevői közötti kapcsolatot illeti, a tagállamok többsége az irányelvben foglaltaknak megfelelően meghatározta az ágazati és személyi hatályt[8].

Litvánia a hatályt kiterjesztette a (kizárólag) nem élelmiszer jellegű termékek beszállítói és kiskereskedői közötti kapcsolatokra. Szlovákia pedig a vevő és a beszállító fogalommeghatározásába felvette azokat a jogi személyeket, akik nem vállalkozók.

[5] A minőségi jogalkotás eszköztára, 2023.

[6] (EU) 2019/633 irányelv – HU – EUR-Lex (europa.eu).

[7] CY, EE, ES, FR, IT, SK. A végrehajtási jogszabályok általános alkalmazásának a vállalkozások méretétől függetlenül történő fenntartása mellett e tagállamok némelyike a vállalkozások méretére hivatkozott annak érdekében, hogy kivételeket vagy eltéréseket írjon elő. Például Cipruson a fizetési határidők a vállalkozás méretétől függően változnak a beszállítók által bortermelési célra olyan vevőknek rendszeresen szállított termékek esetében, akiknek, illetve amelyeknek az éves árbevétele nem haladja meg a 2 000 000 EUR-t; a spanyol jogszabály nem vonatkozik a 10 millió EUR-nál kisebb árbevételű szállodai, éttermi és vendéglátóipari vállalkozásokra; valamint az 50 millió EUR-nál kisebb árbevételű, szálláshely-szolgáltatásokkal foglalkozó vállalkozásokra.

[8] A vevők bizonyos típusainak (pl. szövetkezetek) egyes tagállamok általi kizárása folyamatos megfelelőségi ellenőrzés tárgyát képezi.

Spanyolország úgy döntött, hogy védelmet biztosít a lánc valamennyi szereplője (többek között a vevők) számára.

3.2. A tisztességtelen piaci gyakorlatok tilalma (3. cikk)

Az irányelv előírja a tagállamok számára, hogy tiltást fogalmazzanak meg a tisztességtelen piaci gyakorlatok listáját illetően, két csoportra bontva azokat: i. önmagukban vett tilalmak vagy feltétel nélküli tilalmak („feketelista") és ii. feltételhez kötött tilalmak („szürkelista"), azaz olyan gyakorlatok, amelyek tiltottak, kivéve, ha a beszállítói megállapodásban vagy a szállító és a vevő közötti későbbi megállapodásban azokról világosan és egyértelműen megállapodtak (3. cikk (2) bekezdés). Az irányelv minden egyes gyakorlatot konkrétan meghatároz. A tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy olyan nemzeti szabályokat fogadjanak el vagy tartsanak fenn, amelyek túlmutatnak az irányelvben felsorolt tisztességtelen piaci gyakorlatokon, feltéve, hogy ezek a nemzeti szabályok összeegyeztethetők a belső piac működésére vonatkozó szabályokkal. Az előírt követelményeknek való megfelelés mellett a tagállamok:

- általános rendelkezéseket alkalmazhatnak a tilalmak hatályának a kifejezetten fel nem sorolt gyakorlatokra való kiterjesztése érdekében;
- egyéb gyakorlatokkal egészíthetik ki a listákat;
- kiterjeszthetik a felsorolt tilalmak hatályát, illetve szigoríthatják azokat;
- gyakorlatokat helyezhetnek át a „szürkelistáról" a „feketelistára".

A tagállamok átültetési döntéseivel kapcsolatos részletek, beleértve az egyedi gyakorlatokat is, a bizottsági szolgálati munkadokumentumban találhatók. Két gyakorlat a „feketelistán" különös figyelmet érdemel, mivel a tagállamoknak lehetőségük nyílik rá, hogy bizonyos határokon belül változtatásokat eszközöljenek ezeket illetően:

- **Fizetési késedelmek**: A 27 tagállamból 16[9] alkalmazza az irányelv rendelkezéseit, különbséget téve a romlandó (30 napos fizetési határidő) és a nem romlandó (60 napos fizetési határidő) termékek értékesítése, 11 tagállam[10] pedig szorosabb határidőt alkalmaz a fizetési késedelem tekintetében.

  BE, EE, HU, SE és SK kivételével valamennyi tagállam beépítette átültető jogszabályába a romlandó termékek irányelvben foglalt fogalommeghatározását. Franciaország eltérő fogalommeghatározást alkalmaz a „romlandó" és a „nagyon könnyen romlandó" termékekre vonatkozóan. Horvátország és Szlovénia felvette átültető jogszabályába a romlandó termékek listáját, Litvánia pedig egy, a kormány által felhatalmazott intézményt ruházott fel a romlandó termékek listája jóváhagyásának jogával.

- **Megrendelések rövid határidővel történő lemondása:** EE, HU és SK kivételével valamennyi tagállam a 30 napos időszakot határozza meg a lemondásra vonatkozó minimumszabályként. Hat tagállam rendelkezik arról, hogy kellően indokolt esetekben (pl. gyorsan romlandó áruk esetében) és konkrét ágazatok tekintetében 30 napnál rövidebb határidőket lehessen megállapítani[11].

[9] AT, CY, DE, DK, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LU, LV, MT, NL, PL, SI.
[10] BE, BG, CZ, EE, FI, HU, LT, PT, RO, SE, SK.
[11] BE, DK, FR, IE, IT, SE.

3.3. Végrehajtási mechanizmusok (4–8. cikk)

3.3.1. A jogalkalmazó hatóságok kijelölése (4. cikk)

Mind a 27 tagállam kijelölt egy vagy több hatóságot (a továbbiakban: jogalkalmazó hatóságok) a 3. cikkben megállapított tilalmak nemzeti szintű érvényesítésére. A hatóságok elérhetőségei és weboldalai a Bizottság erre a célra létrehozott honlapján érhetők el[12].

Minden tagállam választása a közigazgatási hatóságokra esett, és a legtöbben úgy döntöttek, hogy a fő végrehajtási hatáskörökkel e hatóságot ruházzák fel: tizenegy tagállam versenyhatóságot[13]; hatan élelmiszerpiacot felügyelő hatóságot[14]; öten a földművelésügyi minisztériumot[15]; ketten az agrár-élelmiszeripari ágazatban a tisztességtelen piaci gyakorlatok elleni küzdelemért felelős hatóságot[16]; két tagállam egy, a gazdasági és pénzügyminisztériumon belüli kormányzati szervet[17]; egy pedig a fogyasztókért és piacokért felelős hatóságot[18]. Egyes tagállamok bíróságot ruháztak fel bizonyos, az irányelvben szabályozott végrehajtási hatáskörökkel[19].

Három tagállam (EL, LT[20] és RO) két hatóságot jelölt ki, a második a versenyhatóság.

3.3.2. Panaszok és bizalmas kezelés (5. cikk)

A Bizottságnak bejelentett valamennyi átültető jogi eszköz értelmében nemcsak az egyes beszállítóknak, de a termelői szervezeteknek, az egyéb beszállítói szervezeteknek, valamint az ilyen szervezetek társulásainak is jogukban áll panaszt benyújtani a kijelölt jogalkalmazó hatósághoz.

A tagállamok átültető jogi eszközeinek túlnyomó többsége biztosítja a panaszos személyazonosságának bizalmas kezelésére szolgáló eszközöket, amely személyazonosság felfedése sérthetné a panaszos, illetve tagjainak vagy beszállítóinak érdekeit[21]. Ezeket a biztosítékokat általában a beszállító kérésére kell alkalmazni[22]; néhány tagállami átültető intézkedés azonban a hatósági kezdeményezésről is rendelkezik e tekintetben[23]. A legtöbb esetben felkérik a panaszosokat, hogy adják meg, mely információkra vonatkozóan kérelmeznek bizalmas kezelést[24]. Ezzel szemben a lengyel jog szerint mindig bizalmasan kell kezelni a panaszos személyazonosságát és információit, amelyek felfedése sérelmes lenne a

[12] https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/unfair-trading-practices_hu

[13] AT, BG, CZ, DK, EE, HR, LU, LV, PL, SE, SI.

[14] DE (a Szövetségi Minisztérium által kijelölt Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szövetségi Hivatal), ES (Élelmiszerügyi Információs és Ellenőrző Hivatal [AICA]), FI (élelmiszerpiacot felügyelő ombudsman), HU (a kormány által kijelölt Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal), LT (Vidéki Üzlet- és Piacfejlesztési Ügynökség) és PT (Gazdasági és Élelmiszerbiztonsági Hatóság [ASAE – Autoridade de Segurança Alimentar e Económica]).

[15] CY, IE, IT (a minisztérium belső részlege), RO, SK.

[16] EL, MT.

[17] FR esetében a DGCCRF (Versenypolitikai, Fogyasztóvédelmi és Csalás elleni Főigazgatóság); BE esetében az FPS Gazdasági Felügyeleti Főigazgatósága.

[18] NL.

[19] Különösen a szankciók kiszabására vonatkozó hatáskör tekintetében (AT, FI, FR).

[20] A második jogalkalmazó hatóság csak a jelentős piaci erővel bíró kiskereskedők által alkalmazott gyakorlatok tekintetében rendelkezik hatáskörrel.

[21] Egyes tagállamokban (pl. LV, PT, SE) azonban a bizalmas kezelés csak a személyazonosság tekintetében biztosított, más érzékeny információk esetében azonban nem.

[22] AT, FI, FR, LV, PL, SE kivételével valamennyi tagállam. E tagállamok közül BG rögzíti a jogszabályában, hogy a panaszos személyazonosságát minden esetben bizalmasan kell kezelni.

[23] Pl. HU.

[24] BE, BG, CY, DK, EL, ES, IE, IT, LU, NL SI.

panaszosra nézve, kivéve, ha a panaszos írásban engedélyezi az információk felfedését. Spanyolországban a törvény a bírósági eljárás során is biztosítja a panaszos személyazonosságának védelmét. Egyes tagállamokban az átültető jogi eszközök magukban foglalják az eljárás megszüntetésének lehetőségét is, amennyiben az eljárás folytatása bizalmas információk felfedését idézné elő[25]. Litvániában a jogalkalmazó hatóság mérlegelési jogkörrel rendelkezik a bizalmas kezelés iránti kérelem elutasítását illetően, amennyiben az adott információ bizonyító erővel bír a jogsértés megállapítása szempontjából. A litván jogszabály azonban kifejezetten foglalkozik a névtelen panaszokkal.

3.3.3. A kijelölt jogalkalmazó hatóságok hatásköre (6. cikk)

A legtöbb tagállam a kijelölt jogalkalmazó hatóságokat ruházza fel a 6. cikkben előírt hatáskörökkel, nevezetesen:

- a vizsgálati és ellenőrzési hatáskörrel[26];
- a döntéshozatali hatáskörrel a 3. cikkben meghatározott tilalmak megszegése esetében[27];
- azzal a hatáskörrel, miszerint megkövetelheti a vevőtől a tiltott piaci gyakorlat megszüntetését[28];
- azzal a hatáskörrel, hogy a nemzeti szabályokkal és eljárásokkal összhangban[29] eljárásokat írjanak elő, illetve kezdeményezzenek pénzbírságnak vagy más ugyanilyen hatékony szankcióknak[30], illetve ideiglenes intézkedésnek a jogsértés elkövetőjére történő kiszabása céljából; valamint
- a meghozott határozatok közzétételére vonatkozó hatáskörrel[31].

Kilenc tagállamban a jogalkalmazó hatóság arra is jogosult, hogy jóváhagyja a jogsértő által vállalt kötelezettségeket[32], illetve hogy jogsértés esetén figyelmeztetéseket[33] vagy ajánlásokat[34] adjon ki.

3.3.4. Végrehajtási intézkedések és szankciók (6. cikk)

A végrehajtási intézkedések az eszközök széles körét foglalják magukban, ideértve a szankciókat, a jogorvoslatokat és a kötelezettségvállalásokat is. A nemzeti jogalkalmazó hatóságok rendelkezésére álló leggyakoribb intézkedések a pénzügyi szankciók (pénzbírságok vagy egyéb ugyanilyen hatékony szankciók), amelyeket mind a 27 tagállamban előírnak.

[25] AT, BE, CY, DE, DK, EE, FI, IT, MT, PT.
[26] Minden tagállam.
[27] EE, ES, FI, SI, SK kivételével valamennyi tagállam.
[28] AT, HU kivételével valamennyi tagállam.
[29] Amelyeket a következő tagállamok nemzeti átültető intézkedései kifejezetten előírnak: BG, DK, EL, FI, FR, ES, IE, LT, LU, LV, NL, PT, RO.
[30] Minden tagállam (AT esetében: a kartellbíróság hatásköre; FI esetében: a bíróság hatásköre).
[31] CZ, LV, PT kivételével valamennyi tagállam.
[32] BE, BG, CZ, HR, HU, PL.
[33] BE, FI, LV.
[34] EL.

3.3.5. Közigazgatási, bírósági végrehajtás és alternatív vitarendezés

Az intézkedések és végrehajtási mechanizmusok többsége közigazgatási végrehajtásnak tekinthető.

Egyes tagállamok átültető jogi aktusai kifejezetten hivatkoznak mind a közigazgatási, mind pedig a bírósági végrehajtásra. Az osztrák és a finn jogszabály előírja, hogy bizonyos hatáskörökkel (pl. szankciókra vonatkozó hatáskörökkel) kizárólag a bíróságok rendelkeznek, míg (Finnországban) más intézkedéseket (például tiltó intézkedéseket) a közigazgatási és az igazságügyi hatóság egyaránt elfogadhat. Franciaországban a közigazgatási hatóság tiltó intézkedéseket és közigazgatási bírságokat rendelhet el, míg a bíróság tiltó intézkedéseket, korrekciós intézkedéseket és polgári jogi szankciókat (*amendes civiles*) fogadhat el. A bolgár jogszabály előírja, hogy a konkrét, az átültető jogszabály értelmében vett eljárásokért felelős intézmény nem akadályozhatja meg a beszállítói szerződésben részes felet abban, hogy egy másik meghatározott eljárás keretében keressen jogorvoslatot, így implicit módon elismerve más jogalkalmazók, köztük a bíróságok szerepét. A lett jogszabály kimondja, hogy a Versenytanács mellett a polgári perrendtartásról szóló törvényben meghatározott eljárások értelmében a bíróság is megállapíthatja, hogy az átültető jogszabály megsértésére sor került-e, vagy sem.

Egyes tagállamok párhuzamos jogorvoslati rendszert alkalmaznak, ezt azonban anélkül teszik, hogy külön szabályokat határoznának meg a közigazgatási és igazságügyi hatóságok közötti koordinációra vonatkozóan.

3.3.6. A jogalkalmazó hatóságok közötti együttműködés (8. cikk)

A 8. cikk (3) bekezdése alapján a Bizottság egy olyan nyilvános honlapot[35] hozott létre, amely tartalmazza a nemzeti jogalkalmazó hatóságok elérhetőségét és a saját honlapjukra mutató hivatkozásokat. Emellett a Bizottság az információcsere megkönnyítése érdekében digitális fórumot hozott létre.

Miután a Bizottság rendszeres találkozókon keresztül közelről végigkísérte a tagállamokat az átültetési folyamat során, választ adott a végrehajtással összefüggő kérdésekre, továbbá több mint 50 egyedi írásbeli választ adott a végrehajtással kapcsolatban, elősegítette a tisztességtelen piaci gyakorlatokkal kapcsolatos végrehajtással foglalkozó hálózat (a továbbiakban: a hálózat) létrehozását. A nemzeti jogalkalmazó hatóságok képviselőiből álló hálózat a tagállamok éves jelentései alapján megbeszéléseket folytat az irányelv alkalmazásáról (10. cikk (2) bekezdés). Célja, hogy közös megközelítést biztosítson az irányelvben meghatározott szabályok alkalmazása, valamint a helyes gyakorlatok, az új fejlemények és az új végrehajtási eszközök megosztása tekintetében. Emellett a végrehajtási keret javítására irányuló együttműködési erőfeszítései részeként ajánlásokat adhat ki.

2022. júniusi létrehozása óta a hálózat keretében kétszer üléseztek a jogalkalmazó hatóságok vezetői, kétszer pedig szakmai szintű ülést tartottak. Emellett a hálózat fókusztalálkozók keretében tartott üléseket, hogy részletes megbeszéléseket folytasson konkrét szakmai jellegű témákról. 2022 óta öt ilyen fókusztalálkozóra került sor. A megvitatott témák közé tartozott például a forgalmi küszöb kiszámítása, a határokon átnyúló végrehajtás és a beszerzési

[35] https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/agri-food-supply-chain/unfair-trading-practices_hu

szövetségek. A határokon átnyúló végrehajtásról folytatott megbeszélések lehetővé tették a 3.5. szakaszban részletezett lehetséges, javításra szoruló területek azonosítását.

3.3.7. A jogalkalmazó hatóságok éves tevékenységi jelentésének közzététele (10. cikk)

A nemzeti jogalkalmazó hatóságok által a honlapjukon közzétett éves jelentések (10. cikk (1) bekezdés) hozzáférhetőségének javítása érdekében a Bizottság 2024-ben a tisztességtelen forgalmazói magatartásról szóló weboldalon[36] összesített áttekintést szándékozik közzétenni a jelentésekre mutató hivatkozásokról.

Tekintettel arra, hogy a nemzeti átültető jogszabályok új megállapodásokra való alkalmazása 2021. november 1-jén kezdődött, a meglévő szerződések esetében pedig az átültető jogszabályok közzétételétől számított 12 hónap elteltével, tagállamonként eltérőek az átültetési határidők. Ezen eltérés következtében különbségek vannak az eddig bejelentett végrehajtási esetek számát illetően[37]. Egyes tagállamok arra összpontosítanak, hogy a szabályoknak való megfelelés biztosítása érdekében iránymutatást nyújtsanak a beszállítóknak és a vevőknek, míg mások agrár-élelmiszeripari ágazati vizsgálatokat folytattak, vagy számos saját kezdeményezésű vizsgálatot indítottak (azaz nem panaszokon vagy jelzéseken alapuló vizsgálatokat). 2023-ban a saját kezdeményezésű ügyek és vizsgálatok mintegy 75 %-át Spanyolországban indították a múltbeli végrehajtási tapasztalatok és a rendelkezésre álló erőforrások miatt. 269 jogsértést tártak fel (a lezárt vizsgálatok mintegy 27 %-a), ami összesen több mint 22 millió EUR összegű pénzügyi szankcióhoz vezetett. A pénzügyi szankciók mértéke eltérő az EU-n belül.

A leggyakrabban feltárt tisztességtelen piaci gyakorlatok közé tartoznak a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek késedelmes kifizetései (romlandó árucikkek esetében 30 napon, a nem romlandó árucikkek esetében 60 napon túl), ezek részaránya 50 %, illetve 13 % volt, a nem konkrét ügylethez kapcsolódó kifizetések (7 %), a beszállítótól az értékesítési tevékenységekért (7 %), valamint a raktározásért, bemutatásért és listázásért kért fizetségek (7 %). A feltárt tisztességtelen piaci gyakorlatok mintegy 41 %-át a kiskereskedelem szintjén (47 % 2022-ben), 36 %-át a feldolgozás szintjén (27 % 2022-ben) és 22 %-át a nagykereskedelem szintjén (25 % 2022-ben) azonosították.

A bizottsági szolgálati munkadokumentum áttekintést nyújt a tagállamok 2022. évi és részben 2023-as végrehajtási tevékenységeire vonatkozó összesített adatokról[38].

Ebben az összefüggésben érdemes kiemelni, hogy az elvégzett végrehajtási tevékenységek száma attól függ, hogy milyen mértékben állnak rendelkezésre az adott hatóságok számára emberi erőforrások, az elsődlegesen a tisztességtelen piaci gyakorlatokra vonatkozó jogszabályok végrehajtásáért felelős állomány pedig tagállamonként eltérő[39].

[36] https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/agri-food-supply-chain/unfair-trading-practices_hu

[37] Az esetek számának bejelentése a jogalkalmazó hatóságok belső szabályaitól is függhet, és ezért az esetek számának alul- vagy túlbecsléséhez vezethet.

[38] A 2024. március 15-i határidőig csak 18 tagállam küldte meg éves jelentését a Bizottságnak.

[39] A német értékelő jelentés szerint például a korlátozott személyzeti erőforrások és a széles körű vizsgálati erőfeszítések kihívást jelentenek a jogalkalmazó hatóság munkája szempontjából. https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/_Internationales/aussenwirtschaftspolitik/evaluierungsbericht-agrarolkg.html

3.4. Szigorúbb nemzeti szabályok (9. cikk)

Az irányelv 9. cikke szerint a magasabb szintű védelem biztosítása érdekében a tagállamok szigorúbb szabályokat is bevezethetnek, feltéve, hogy azok összeegyeztethetők a belső piac működésére vonatkozó szabályokkal. Ez vonatkozhat a fent említett szigorúbb hatályra, vagy az irányelvben nem említett gyakorlatokra, például a bekerülési költség alatti eladás vagy vásárlás, valamint a veszteséggel történő vagy a beszerzési ár alatti viszonteladás tilalmára, vagy egy bizonyos árszint tiszteletben tartására vonatkozó bármely más kötelezettségre.

Az irányelv vagy a közös piacszervezésről szóló rendelet nem szabályozza kifejezetten a „bekerülési költség alatti értékesítést vagy vásárlást" és a „veszteséggel történő viszonteladást". Míg négy tagállam a „bekerülési költség alatti eladásra vagy vásárlásra" vonatkozó rendelkezést vezetett be[40], három tagállam a „veszteséggel történő viszonteladásra" vonatkozó rendelkezést[41], kettő pedig egy bizonyos árszint tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettséget[42].

3.5. Középpontban a határokon átnyúló végrehajtás

2019-ben a tagállamokban fogyasztott uniós mezőgazdasági termékek 17 %-a egy másik tagállamból származott[43]. A hálózaton belül az általános végrehajtási megközelítésekre vonatkozó információcsere hasznosnak bizonyult, és az irányelv sikerének tekinthető. A hálózaton belül a jogalkalmazó hatóságok között folytatott megbeszélések arra engednek következtetni, hogy előfordulhat, hogy a 8. cikkben foglalt azon általános kötelezettség, hogy kölcsönös segítséget nyújtsanak egymásnak a határokon átnyúló vizsgálatokban, nem mindig biztosít elegendő jogalapot a hatékony és eredményes együttműködéshez és végrehajtáshoz. Ez különösen igaz azokra a határokon átnyúló esetekre, amikor a piaci gyakorlatokban részt vevő vevők a beszállító székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban találhatók. Az ilyen helyzetek szükségessé teszik a bizalmas információk cseréjét, a beszállító jogalkalmazó hatóságának tagállamától eltérő tagállamban letelepedett vevővel szembeni végrehajtási intézkedések esetleges alkalmazását, az ügyeknek a jogalkalmazó hatóságok hálózatán belüli átcsoportosítását, valamint a pénzbírságok beszedését. Kérdések merülhetnek fel az információcsere során használt nyelvekkel kapcsolatban is. Ezeket a nehézségeket a tagállamok által kijelölt jogalkalmazó hatóságok típusaival kapcsolatos különböző döntések is befolyásolhatják (pl. a versenyhatóságok rendelkeznek olyan jogi eszközökkel, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy könnyebben együttműködjenek egymással, mint más jogalkalmazó hatóságokkal). Ezenkívül a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vevői több tagállamban is beszerezhetnek termékeket, ami a jogalkalmazó hatóságok összehangolt fellépésének szükségességét veti fel. Ezzel összefüggésben a Bizottság úgy véli, hogy szükség lehet a tisztességtelen piaci gyakorlatokkal szembeni, határokon átnyúló végrehajtásra vonatkozó új szabályokra[44]. Ezeknek az új szabályoknak az a célja, hogy javítsák az illetékes jogalkalmazó hatóságok közötti információcserét, vagy határokon átnyúló vonatkozásban lehetővé tegyék a vevőkkel szembeni összehangolt fellépést.

A hálózaton belül folytatott megbeszélések egy része a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos panaszok kezelésének határokon átnyúló jellegére is összpontosított a beszerzési szövetségek tekintetében[45]. Bár érdemes megjegyezni, hogy a

[40] ES, HR, HU, IT.
[41] ES, HU, RO.
[42] ES, IT.
[43] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=comnat:SWD_2021_0317_FIN (17. o., 7. ábra).
[44] A Bizottság további intézkedései az uniós mezőgazdasági termelők támogatása érdekében (europa.eu).
[45] Négy nemzeti jogalkalmazó hatóság (CZ, FR, IT, SE) vizsgálta vagy jelenleg vizsgálja európai szinten a beszerzési központokat vagy beszerzési szövetségeket.

beszerzési szövetségek ugyanúgy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv hatálya alá tartoznak, mint bármely más vevő, és ezért nincs különösebb ok arra, hogy eltérően kezeljék őket, a hálózaton belüli eszmecseréiben kiemelte a bizonyos esetekben az EU-n kívül eső elhelyezkedésükkel kapcsolatos kihívásokat, valamint a jogalkalmazó hatóság erőforrásaira gyakorolt nyomást.

A Közös Kutatóközpont 2020. májusi[46] jelentésében[47] megállapítja, hogy a nemzeti és európai beszerzési szövetségek szerepet játszhatnak az élelmiszer-ellátási láncon belüli verseny előmozdításában, és pozitív hatást gyakorolhatnak a fogyasztói árakra[48]. Ugyanakkor azt is megállapítja, hogy nem egyértelmű, hogy a beszerzési szövetségek milyen szerepet játszanak az upstream szereplők, például a mezőgazdasági termelők esetében, és ez a kérdés további vizsgálatot igényel. A Bizottság 2024 folyamán aktualizálni kívánja ezeket az eredményeket.

4. AZ IRÁNYELV ÉRTÉKELÉSE (12. CIKK)

Az irányelv előírja, hogy a Bizottság 2025. november 1-jéig elvégzi az irányelv első értékelését[49]. Az értékelés alapját egy háttértanulmány eredménye képezi majd, amelynek keretében megfelelő célzott konzultációkat szerveznek valamennyi érdekelt féllel, beszállítóval és vevővel.

Az értékeléshez való hozzájárulás érdekében a Bizottság többek között **az összes uniós országban éves felméréseket** végez, amely tevékenység egy 2020-as alapfelméréssel[50] kezdődött.

Emellett néhány tagállam, például Németország[51] és Svédország[52] már elvégezte saját első értékelését.

5. KÖVETKEZTETÉSEK

A tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló irányelv célja, hogy uniós szintű minimális harmonizáció révén kezelje a korábbi széttagolt nemzeti jogszabályokat. 2022 decemberéig valamennyi tagállam átültette ezt az irányelvet nemzeti jogába.

A tagállamok nagy többsége túllépte az irányelv által megállapított minimális védelmi szintet. Lehetőség van az irányelvben foglaltaknál szigorúbb nemzeti szabályok elfogadására, feltéve, hogy tiszteletben tartják az EU belső piaci szabályait. Általánosságban véve a tagállamok az ágazati megközelítést követik, és az irányelvet csak az agrár-élelmiszeripari láncra vonatkozóan alkalmazzák. Ami a hatályt illeti, a tagállamok több mint fele vagy eltér az irányelvben meghatározott árbevételi kategóriáktól, néhányan pedig az érintett gazdasági szereplők árbevételétől függetlenül alkalmazzák a szabályokat. A legtöbb tagállam bővítette a

[46] JRC Publications Repository – Retail alliances in the agricultural and food supply chain (europa.eu).

[47] A beszerzési szövetségekről szóló európai parlamenti nyilatkozat felszólította a Bizottságot, hogy készítsen mélyreható elemzést a nemzeti és nemzetközi beszerzési szövetségek mértékéről és hatásairól, ami a JRC említett jelentéséhez vezetett.

[48] 2023-ban a Bizottság lezárta két nemzetközi kiskereskedelmi szövetség vizsgálatát. A Bizottság nem talált bizonyítékot a versenyellenes hatásokra; ehelyett azt állapította meg, hogy a szövetségek által elért engedmények beépültek a kiskereskedők átfogó árképzési stratégiájába, lehetővé téve számukra, hogy csökkentsék a kiskereskedelmi árakat annak érdekében, hogy megfeleljenek a versenytársak árainak, vagy alákínálják azokat. Lásd: Antitröszt: A Bizottság lezárja az AgeCore és a Coopernic MEX/23/3847 sz. antitrösztvizsgálatát (Brüsszel, 2023. július 13.).

[49] Mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási lánc – a tisztességtelen forgalmazói magatartás elleni küzdelem (europa.eu).

[50] Unfair Trade Practices (europa.eu).

[51] Értékelés – DE.

[52] Értékelés – SE.

tisztességtelen piaci gyakorlatok listáját az irányelv szerinti tilalmak szigorításával, például a „szürkelistás” gyakorlatok „feketelistás” gyakorlatokká alakításával, vagy azáltal, hogy a tisztességtelen piaci gyakorlatok tekintetében az irányelvben foglaltakhoz képest további tilalmakat vezetett be. Ezzel szemben azok a tagállamok, amelyek az irányelv előtt nem rendelkeztek ilyen jogszabállyal, általánosságban véve az irányelv hatályához igazodtak. A nemzeti végrehajtási intézkedéseknek az irányelvvel való összeegyeztethetőségét értékelő megfelelőségi ellenőrzés azonban még mindig nem zárult le.

A nemzeti jogalkalmazó hatóságok hálózata számos ülésen együttműködést folytatott, kicserélte az új irányelv végrehajtásával kapcsolatos helyes gyakorlatokat, és azon dolgozott, hogy miként lehet megerősíteni az együttműködést egyes területeken, például a határokon átnyúló végrehajtás területén. Az agrár-élelmiszeripari ellátási láncon belüli termelési költségek, árrések és piaci gyakorlatok új megfigyelőközpontjának elindítása még inkább hozzá fog járulni az átláthatóság és a bizalom növeléséhez.

A mezőgazdasági ágazat versenyképességének, fenntarthatóságának és rezilienciájának támogatása szempontjából fontos szakpolitikai célkitűzés a mezőgazdasági termelők élelmiszer-ellátási láncon belüli helyzetének javítása, jövedelmük támogatása és a méltányos díjazás biztosítása. A mezőgazdasági termelők közelmúltbeli tiltakozásait az érzékelt egyenlőtlenségek és a mezőgazdasági tevékenység életképességével kapcsolatos aggodalmak váltották ki, amelyek többek között a tárgyalási pozíció terén tapasztalható, a mezőgazdasági termelők számára hátrányos esetleges egyenlőtlenségekkel függnek össze. A fent említett vitaanyagban szereplő intézkedések jól mutatják, hogy a Bizottság fontosnak tartja a mezőgazdasági termelők élelmiszer-ellátási láncon belüli helyzetének megerősítését.

Bár a tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló irányelv egy újabb keletű eszköz, az említett aggályok némelyikére választ ad, lehetővé téve a mezőgazdasági termelők és az élelmiszer-ellátási lánc viszonylag gyengébb beszállítói számára, hogy a tisztességesebb piaci gyakorlatoknak köszönhetően biztonságosabban és hatékonyabban működhessenek, valamint hogy könnyebben kifejezhessék véleményüket és panaszt tehessenek. A végrehajtás egyre nagyobb figyelmet kap, és hozzá fog járulni a mezőgazdasági termelők és a gyengébb beszállítók egyre nagyobb fokú védelméhez. A 2025-re tervezett értékelés alkalmat ad arra, hogy elgondolkodjunk azon, hogy szükség lehet-e magának az irányelvnek és paramétereinek a hatály vagy a szóban forgó gyakorlatok tekintetében történő kiigazítására.